

bereiket maroknyi altisztre bízta vagy egyszerűen sorsukra hagyta. Ezek a szerencsétlenek tetves rongyokba, takarókba burkolózva csellengtek magányosan vagy kisebb-nagyobb csoportokba verődve, s a vég nélküli és szörnyen kimerítő visszavonulás során hihetetlen megpróbáltatásokat és megaláztatásokat szenvedtek. A hadtápszolgálat összeomlott, nem volt mit enni, még azt a sovány fejadagot sem kapták meg, amit amíg a századok együtt voltak, többé-kevésbé kiosztottak köztük. Alkalmilag sikerült bekéredzkedniük valami fedél alá, ahol meleg volt, de többnyire innét is rövid időn belül kizavarták őket a szintén menekülő német és magyar katonák, s a munkaszolgálatos gyalogolhatott egész éjjel, ha el akarta kerülni a fagyhalált.

10.3. TÁBLÁZAT
MAGYARORSZÁG KATONAI VESZTESÉGEI, 1941–43

	<i>Reguláris erők</i>	<i>Segéderők</i>	<i>Összesen</i>
<i>1941. június 27.–1942. december 31.</i>			
Elcsúsztak vagy halottak	8 506	1 628	10 134
Sebesültek	23 736	318	24 054
Eltűntek vagy fogságba esettek	3 224	202	3 426
<i>1943. január 1.–december 31.</i>			
Elcsúsztak vagy halottak	6 560	2 158	8 718
Sebesültek	15 781	716	16 497
Eltűntek vagy fogságba esettek	59 436	20 434	79 870
Összesen	117 243	25 456	142 699

FORRÁS: C. A. Macartney, 2:100. o.

A munkaszolgálatos-századok maradványaiban hihetetlen megpróbáltatásaik ellenére általában nagyobb volt a fegyelem és elevenebben élt a bajtársi szellem, mint a visszavonuló magyar alakulatokban. A magyar hadsereg védővonalát a Vörös Hadsereg alig néhány nap alatt áttörte, s sok egység – szemtanúk beszámolója szerint – pánikszerűen és nagy összevisszaságban vonult vissza.⁸⁸ A 35. gyalogezred parancsnoka, Vécsey Béla alezredes például így számolt be a történekről:

Kénytelen vagyok megállapítani, hogy ezek a zsidók sokkal fegyelmesebbek, mint a mi honvédeink, munkakészségük és teljesítményük is jobb, mint a honvédeké. A zsidók a legnagyobb tűzben fegyver nélkül is kihozták a sebesült és halott honvédeket, volt is egy zsidó századnak vagy ötven halottja és kétszer annyi sebesültje.⁸⁹

Egy másik esetről ezt írta Vécsey:

A zsidó századok elől igen bátran viselkednek, nem hagynak sem sebesült,